

GYŐZÖTT A LEGKISEBB, A KURTA BAING

A Magyar Haltani Társaság 2010-ben vezette be hazánkban az „Év hala” választást. Első alkalommal még a társaság elnöksége döntött az akkor nagyon sikeresen szaporodó és sokfelé megjelenő nyúldomolykó mellett, de 2011-től már mindig csak három jelöltet állít, melyek közül internetes szavazás alapján kerül ki a győztes. Hogy miért pont hármat? Mert így mindannyian dobogós helyre kerülnek, amit meg is érdemelnek, hiszen már legalább egy-két évezrede itt élnek velünk. Az évente ismétlődő akció alapvető célja őshonos halaink ismertebbé tétele.

Az évek során eddig már 42 versenyre jelölt halunkról jelentek meg országszerte kisebb-nagyobb ismertetőik és fényképek a világhálón és a nyomtatott sajtóban egyaránt. Az *Év hala* címre a 2024-es év utolsó napjáig lehetett választani az idei jelöltek: a vágódurbincs, a dévérkeszeg és a kurta baing közül.

A durbincszóna névadója

A vágódurbincs (*Gymnocephalus cernua*) az összesen beérkezett 3 586 szavazat 26 százalékát kapta, és ezzel harmadik helyezett lett. A faj összetett nevének első része arra utal, hogy kimereszthető kopoltyúfedőjén éles csonttüskék vannak, amelyek könnyen felsérthetik a vigyázatlan ember

▲ Egy 9 centiméteres, ikrás kurta baing
(A SZERZŐ FELVÉTELEI)

kezét. Oldalról lapított teste aránylag kicsi, legfőljebb 10–15 centiméter lehet, a háta mérsékelten magas. Feje közepes nagyságú, csúcsba nyíló szája kicsi, a magasan ülő szeme nagy. Hosszú hátúszójának az elülső részét 11–16 csonttüske, a hátulsó felét 11–15 elágazó sugár támasztja. A hasúszói előre toldottak, majdnem a mellúszók alá kerültek. Kisebb-nagyobb fekete foltokkal mintázott alapszíne zöldes, a háta sötétebb, az oldala világosabb, a melle és hasa fehéres.

A Pireneusoktól Kelet-Szibériáig és Észak-Norvégiától a Fekete-tengerig a hegyi patakok kivételével

A harmadik helyezett vágódurbincs

szinte mindenféle vízben előfordulhat, beleértve a sós tengervizet is. A nagy folyók tengerhez közeli legalsó szakaszát éppen az ottani gyakorisága alapján nevezték el róla *durbincszónának*, vagy ha a tengervízre is utalni kívánnak, akkor *durbincs-lepényhal-zónának*. Ívása áprilisban és májusban, több részletben zajlik le. Alkalmanként tízezres nagyságrendben ragasztja le ikráit a vízben lévő növényekre vagy kövekre. Korábban sokfelé voltak nagyobb csapatai, ahol sorozatos kapásaikkal a horgászokat is bosszanthatták, de az utóbbi két évtizedben nagyon megtrikult, ezért kifogni nem szabad, horgora akadát példányait vissza kell engedni.

Keszegjeink legnagyobbika

Keszegjeink legnagyobbika lett a második helyezett a szavazatok 31 százaléka elnyerésével: a dévérkeszeg (*Abramis brama*). Az egyszerűbben csak dévérnek is mondható halunk rekordlistáját a hazai horgászok között egy 67 centiméteres és 7,25 kilogrammos példány vezeti, amelyet 2024-ben fogtak a Rábából. Testalkata oldalról erősen lapított, háta az átlagosnál magasabb, de az íve nem egyenes, a fej és a hátúszó között félúton kissé megtörik. Feje a törzséhez képest viszonylag kicsi, a szeme közepes nagyságú, az orra tompán lekerekített, a szája félig alsó állású és kiölthető. Ez utóbbi hasznos számára, hiszen főként a mederfenékről szedegeti táplálékát, amely zömmel gerinctelen állatokból áll, így például férgekből, rovarlárvákból, puhatestűekből, de kisebb mennyiségben planktonszerkezeteket, növényi részeket és szerves törmelékot is fogyaszt.

Az 51-57 átluggatott pikkelyéből kirajzolódó oldalvonalaának közepe táján és ennek közelében a pikkelyek

nagyobb méretűek, de fölfelé haladva fokozatosan kisebbednek. Olyannyira, hogy a felső sorokban már csak legfőljebb feleakkorák, mint az oldalvonalon vagy amellett. A színezetét már Herman Ottó is tökéletesen leírta: „hátfelé feketés, oldalai sárgásfehérek, ezüstösbe húzóak, a pénzsek sok apró fekete ponttal; torka vöröses, hasa fehér; valamennyi úszó kékesfekete – palaszín”. Utóbbiak közül a farokúszó mélyen bemetszett, a farokalatti viszonylag hosszú és a szegélye – miként a képen is látható – az elején homorú.

Ivarérését 3–4 éves korban éri el, az ívása áprilistól júniusig húzódhat, és rendszerint nagy csapkodással, locsolással jár. Ilyenkor az ikrások bőreire úgy kitágulhatnak, hogy valamiféle vérálfutásos bántalmazás nyomainak tűnnek, de a jelek szerencsére nem erre utalnak, hanem egy természetes életani folyamatra. Az ikrát lehetőség szerint a nyílt vizek növényeire rakják, de ezek hiányában a parti fák kimosott gyökérzete, a kőszórások vagy a sódéres meder is megfelel a célnak.

Legjellemzőbb élőhelye a nagyobb folyók lassú, síkvidéki szakasza, melyet róla neveztek el *dévérvíznek*. Fokozatosan csökkenő számban az ettől följebb eső marmázónában, valamint a még följebb lévő paduczonában is megtalálható. Kisebb és nagyobb tavainban, a folyók holtágaiban, továbbá a lassú vízi csatornáknak és a kissé hínáros vizekben ugyancsak otthon lehet.

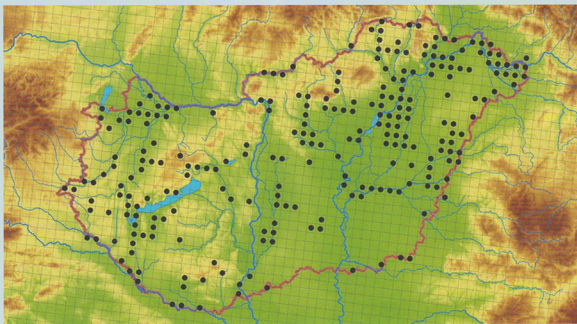
Elterjedési területe a Pireneusoktól az Ural hegységig tart, a honi vizek többségében megtalálható. Széles körű elterjedéséből adódóan sokan ismerik a dévérkeszeget, habár néha a hozzá nagyon hasonló karikakeszeget is ennek nézik, pedig azon az oldalvonalról fölfelé haladva alig csökken a pikkelyek mérete, és a mellúszójának töve is vörhenyes. Ám akik a „konyhára horgásznak”, azoknak mindegy, mert sűrűn beirdalva és bőséges forró olajban ropogósra sütvé mindkettő izletes falatozást tesz lehetővé.

Hekkelés? Tévedés!

A választás utolsó előtti napján, december 30-án még komoly előnnyel vezetett a dévérkeszeg, ám éjjel – kettő és négy óra között is – rohamosan emelkedett a kurta baingra leadott szavazatok száma. Olyannyira, hogy gyanú merült fel valamiféle hekkelésre, amely egy korábbi évben már megesezt, ezért a szervezők 31-én már órákkal a déli határidő előtt leállították a szavazást. Egy fiatalok sokaságára hatni tudó ifjú influenszer azonban kapcsolatba lépett a társasággal, jelezve, hogy nem hekkelés történt. Egy videóval is igazolta, hogy az utolsó helyen álló jelöltre leadott szavazatok

Legnagyobb keszegfajunk, a dévérkeszeg

A kurta baing hazai elterjedése (FORRÁS: HARKA ÁKOS-SALLAI ZOLTÁN: MAGYARORSZAG HALFAUNÁJA 2. KÖNYVÉNEK 2. KIADÁSA)

száma az ő egyik közösségi médiumban közzétett felhívása nyomán szaporodott fel. Erre – a tévedés jóvátételéért és a kiesett órák pótlására – a szervezők ismét beindították a voksolást, és éjfélig meghosszabbították a véleménynyilvánítás lehetőségét.

A győztes – az előbbieken már jelzett 3 586 szavazat 41 százalékának az elnyerésével – a kurta baing (*Leucaspis delineatus*) lett, így Magyarországon 2025. december 31-ig ez a faj viselheti az Év hala címet. Halunk – a kurta jelzőnek megfelelően – legfőbb 6–8, ikrások esetében maximum 10 centiméteres testhosszt érhet el. Jellegzetessége a nyúlánk, de vaskos test, a nagy szem, a rövid orr, a felső állású és ferdén felfelé nyíló száj, melyet előlről egy nagy, kissé kampós és felfelé záruló alsó állkapocs szinte álarcként vagy kisebb pajszként takar. A testhossz felénél hátrébb kezdődő hátúszóját 7–8, a kissé homorú szegélyű farokalatti úszót 11–13 elágazó úszóágúar merevítő csatornában az egyik évben tömeges szaporulata jelenik meg, de a másik évben eltűnik, majd ezt követően ismét tömegessé válik. A nagyobb folyóinkból ritkán sikerül kimutatni, de a Holtmedrekéből és a Kubikgyödrökből olykor előkerül. Ikráit a kicsit nagyobb termetű nőstények – áprilistól júliusig elhúzódnak – a farokalatti

úszó előtt ívási időben kifejlődő rövidke tojócsovók segítségével gyöngy-sorszerűen ragasztják a vízben lévő növényekre. Az ikraszemek száma mindössze 100–150, de ezeket a hím kikelésig őrzi, gondozza, oxigénben gazdagabb, friss vizet hajtva rájuk. Mivel ragacos ikráját a repülő madarak is terjeszthetik, olyan vizekben is megjelenhet, amelyek elszigeteltek.

A faj elterjedési területe nyugatról keletre a Pireneusoktól az Ural hegyvonulatig, északról dél felé pedig Stockholmtól Isztambulig és Bakuig nyúlik. Am hogy ezen belül hol, mikor és milyen gyakorisággal jelenik meg, az a helyi adottságokon múlik. Hazai előfordulását – az utóbbi ötven év bizonyított lelőhelyi adatai alapján – fekete pettyek jelzik az EU-szabványnak megfelelően 10x10 kilométeres négyzetekre beosztott térképen.

Az Év hala cím idei birtokosának gazdasági jelentősége nincs, bár néhol a vele hasonló vizekben otthonos csúskának táplálékkul szolgálhat. Az utóbbi idők éghajlatváltozásából adódó aszályok miatt azonban sok kisebb csatorna és tavacska eltűnt, ezért az állományai erősen megfogycotkztak. Hazánkban a faj védettséget élvez, eszmei értéke példányonként 10 ezer forint.

HARKA ÁKOS
Magyar Haltani Társaság